REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Podpisnik:Miha Lobnik
Izdajatelj certifikata:Republika Slovenija
Serijska št. certifikata:6d 0f 14 5e 00 00 00 00
Datum poteka certifikata:16.01.2022
Datum in čas podpisa:14:59, 09.04.2020
Referenčna številka:0700-22/2020/4

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 080 81 80
E: gp@zagovornik-rs.si

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
Kotnikova ulica 5
1000 Ljubljana
E: gp.mgrt@gov.si

Številka: 0700-22/2020/4
Datum: 9. 4. 2020

Zadeva: Priporočilo Zagovornika načela enakosti – odprtje samopostrežnih pralnic perila

Spoštovani,

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je bil prek prijave obveščen, da so bile v skladu z Odlokom o začasni prepovedi ponujanja in prodajanja blaga in storitev potrošnikom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 25/20, 29/20, 32/20, 37/20 in 42/20, v nadaljevanju: Odlok) zaprte tudi vse samopostrežne pralnice perila. Zagovornik je prijavo zaradi aktualnosti problematike in pomena zadeve za osebe v težjem socialnem položaju v skladu s svojimi pristojnostmi vzel v obravnavo in v postopku ocenil, da interpretacija sprejetega Odloka, ki samopostrežnih pralnic perila ne šteje med "druge nujne storitve za zagotavljanje javne varnosti in zdravja", **nesoramezno posega v položaj posameznikov**, ki jim je onemogočeno zagotavljanje minimalnih higienskih standardov, na podlagi njihovega **družbenga položaja** in **premoženjskega stanja**.

Redno pranje oblačil kot tudi pranje pralnih mask, ki se jih večina prebivalstva poslužuje v pomanjkanju mask za enkratno uporabo v času epidemije koronavirusa SARS-CoV-2, je za zajezitev širjenja okužb pomembno, tako kot je pomembno umivanje in razkuževanje rok. Poleg brezdomcem je ta možnost pranja oblačil sedaj onemogočena tudi vsem tistim, ki zaradi različnih razlogov nimajo pralnega stroja v lastnem stanovanju.

V skladu z napisanim Zagovornik ministrstvu priporoča, da za zagotavljanje nujnih minimalnih higienskih standardov samopostrežne pralnice perila pri interpretaciji 2. člena predmetnega odloka šteje med "druge nujne storitve za zagotavljanje javne varnosti in zdravja" in tako omogoči njihovo odprtje.

Za čimprejšnje ukrepanje ter posredovanje tega priporočila vsem občinam se vam najlepše zahvaljujemo.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Priloga: Utemeljitev strokovne službe Zagovornika

UTEMELJITEV PRIPOROČILA

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je dne 24. 3. 2020 prejel prijavo posameznice (v nadaljevanju: predlagateljica), ki opozarja na domnevno diskriminacijo, ki so ji z zaprtjem vseh samopostrežnih pralnic perila izpostavljeni brezdomci. Predlagateljica je v posnetku navedla, da je pranje oblek, ki je v času epidemije zelo pomembno, onemogočeno tistim, ki svojih oblačil ne morejo prati drugje. V največji meri gre za brezdomce in druge ljudi, ki nimajo lastnega pralnega stroja.

- Pristojnosti Zagovornika načela enakosti

Zagovornikove naloge in pooblastila ureja 21. člen Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg, v nadaljevanju: ZVarD), ki določa, da je Zagovornik pristojen za obravnavo primerov domnevne diskriminacije ter nudenje neodvisne pomoči in svetovanje diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo. Zagovornik je v okviru svoje sistemske funkcije pristojen tudi za spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami ter pripravo neodvisnih priporočil državnim organom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije.

Zagovornik je prijavo zaradi aktualnosti problematike in pomena zadeve za osebe v težjem socialnem položaju obravnaval skladno s 34. členom ZVarD, z namenom ugotovitve, ali ukrep zaprtja pralnic v slabši položaj postavlja posameznike na podlagi osebnih okoliščin premoženjskega stanja in družbenega položaja ter ali je tak ukrep za zagotovitev cilja, ki je preprečevanje prenosa koronavirusa, potreben in sorazmeren.

- Opis stanja

Dne 16. marca 2020 je v veljavo stopil Odlok o začasni prepovedi ponujanja in prodajanja blaga in storitev potrošnikom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 25/20, 29/20, 32/20, 37/20 in 42/20, v nadaljevanju: Odlok). Gre za enega od odlokov, sprejetih za čas epidemije novega koronavirusa SARS-CoV-2. Odlok določa, da je prepovedano ponujanje in prodajanje blaga in storitev neposredno potrošnikom, z nekaterimi izjemami, ki jih našteva 2. člen Odloka. Med alinejami iz 2. člena je tudi ta, ki določa, da so iz začasne prepovedi izvzete »druge nujne storitve za zagotavljanje javne varnost in zdravja«. Med njih pa glede na interpretacijo Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (v nadaljevanju: MGRT) ne sodijo samopostrežne pralnice perila.

To je razvidno iz odgovora na eno izmed vprašanj, ki so pod rubriko »Pogosta vprašanja« objavljena na portalu GOV.SI[1] in na katera odgovarja MGRT. Na vprašanje: »Ali velja prepoved tudi za avtomatske samopostrežne pralnice perila?«, je MGRT podalo odgovor: »Da, tudi avtomatske samopostrežne pralnice perila niso izjema od začasne prepovedi.« Zagovornik se je s prošnjo za morebitna dodatna pojasnila preko telefonskega klica obrnil tudi na Zdravstveni inšpektorat, kjer mu je bilo pojasnjeno, da Inšpektorat upošteva interpretacijo s strani MGRT in morebitnega odprtja samopostrežnih pralnic perila ne dovoljuje. Nadalje se je Zagovornik preko medijev seznanil, da Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote v Ljubljani brezdomcem vsak dan med 15. in 17. uro nudi sanitarije s tušem in pralnico. Zagovornik se je preko telefonskega pogovora s predstavnico društva o tem podrobneje pozanimal in izvedel, da v Društvu nudijo samo pranje tistih oblačil, v katerih pride oseba k njim koristit možnost brezplačnega tuširanja. Večjega števila kosov oblačil ni mogoče oprati. Zagovornik je tako ugotovil, da zaprtje samopostrežnih pralnic perila v slabši položaj postavlja posameznike, ki nimajo lastnega pralnega stroja. V veliki meri so to brezdomci in tisti posamezniki, ki si zaradi premoženjskega stanja lastnega pralnega stroja ne morejo privoščiti. V nadaljevanju pa je

[1] Republika Slovenija, GOV.SI, Najpogostejša vprašanja glede sprejetega Odloka o začasni prepovedi prodaje blaga in storitev, posodobljeno 3. 4. 2020, URL: https://www.gov.si/novice/2020-03-18-posodobljeno-najpogostejsa-vprasanja-glede-sprejetega-odloka-o-zacasni-prepovedi-prodaje-blaga-in-storitev/.

Zagovornik presojal, ali je zaprtje pralnic glede na epidemijo dopustno v smislu izjeme od prepovedi posredne diskriminacije.

- ❖ Razlogi za pripravo priporočila

Diskriminacijo opredeljuje 4. člen ZVarD, po katerem pomeni diskriminacija vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničevanje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti. Diskriminacija zaradi katerekoli osebne okoliščine je prepovedana. Pri diskriminaciji mora biti specifična osebna okoliščina pomemben razlog za slabšo oziroma neenakopravno obravnavo. Gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Mednje, skladno s 1. členom ZVarD, štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, **družbeni položaj, premoženjsko stanje**, izobrazba ali katerakoli druga osebna okoliščina.

ZVarD opredeljuje tudi več oblik diskriminacije. Zagovornik je v konkretnem primeru presojal, ali je v zadevi podana posredna diskriminacija na podlagi osebnih okoliščin družbenega položaja ter premoženjskega stanja. Posredna diskriminacija obstaja, kadar je oseba ali skupina oseb z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če ta določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna (2. odstavek 6. člena ZVarD).

Zagovornik se zaveda, da je za zajezitev širjenja okužbe s koronavirusom nujno potrebno sprejeti ukrepe, s katerimi se bo v čim krajšem času zajezilo širjenje okužb. Cilj sprejetega ukrepa iz omenjenega Odloka je v preprečevanju širjenja okužb s koronavirusom, kar predstavlja legitimen cilj. Vprašanje pa je, ali je popolno zaprtje vseh samopostrežnih pralnic v državi primerno in nujno potrebno sredstvo za doseganje tega cilja. Po oceni Zagovornika pa bi bilo ta cilj v kontekstu samopostrežnih pralnic mogoče zagotoviti tudi z drugačnim, milejšim ukrepom, ki ne bi nesorazmerno posegal v položaj posameznikov na podlagi osebnih okoliščin premoženjskega stanja in družbenega položaja. Brezdomci že tako sodijo med najbolj ogrožene skupine. Številni imajo kronična obolenja, najpogosteje gre za pljučne kronične bolezni, kot je kronična obstruktivna pljučna bolezen ali sladkorna bolezen. Številni tudi nimajo prostora, kamor bi se lahko umaknili. Zadrževanje in gibanje na javnih mestih je prepovedano z Odlokom o začasni prepovedi gibanja in zbiranja ljudi na javnih mestih in površinah v Republiki Sloveniji ter prepovedi gibanja izven občin (Uradni list RS, št. 38/20). Zavetišča so polna, novih uporabnikov v času epidemije ne sprejemajo, v večini so zaprta tudi javna stranišča, ki brezdomcem omogočajo dostop do tekoče vode, s katero lahko poskrbijo za osnovno higieno. Posamezne občine so sicer z dodatnimi namestitvenimi kapacitetami poskrbele, da ima čim večje število brezdomcev v času epidemije prostor, kjer so lahko nastanjeni, prav tako so nekatere občine priskrbele zaščitno opremo v zavetiščih. Kljub temu pa je Zagovornik s poizvedbami ugotovil, da možnosti pranja oblačil nimajo nikjer kot tudi nimajo možnosti pranja pralnih mask, ki se jih večina prebivalstva poslužuje v pomanjkanju mask za enkratno uporabo. Redno pranje oblačil v času epidemije koronavirusa je za zajezitev širjenja okužb pomembno, tako kot je pomembno umivanje in razkuževanje rok. Poleg tega možnost pranja svojih oblačil predstavlja minimalen standard higiene, ki je potreben za ohranjanje dostojanstva vsakega posameznika.

Poleg brezdomcev je ta možnost pranja oblačil onemogočena tudi vsem tistim, ki zaradi različnih razlogov pralnega stroja v lastnem stanovanju nimajo. Mnogi izmed njih tudi nimajo možnosti, da bi oblačila v tem primeru kvalitetno oprali pri družini, prijateljih ali znancih, poleg tega je to zaradi možnosti okužbe ter izrecnih navodil Vlade pri omejevanju stikov in samoizolaciji, tvegano tudi za tiste, ki to možnost načeloma imajo. Taka interpretacija sprejetega Odloka, ki samopostrežnih pralnic perila ne šteje med "druge nujne storitve za zagotavljanje javne varnosti in zdravja", tako po oceni

Zagovornika nesoramezno posega v položaj posameznikov, ki jim je onemogočeno zagotavljanje minimalnih higienskih standardov, na podlagi njihovega družbenga položaja in premoženjskega stanja.

Zagovornik prav tako ocenjuje, da je legitimno zastavljen cilj preprečevanja okužb mogoče doseči tudi z blažjim ukrepom. Samopostrežne pralnice perila bi lahko bile odprte ob upoštevanju priporočil, ki veljajo za tiste storitve, ki so v Odloku določene med izjemami in se lahko izvajajo. Lahko bi se strogo omejilo število oseb, ki bi bile lahko hkrati v samopostrežni pralnici, obvezna bi bila uporaba mask, poskrbelo bi se, da je prostor prezračen, opremo bi se redno razkuževalo ter čistilo, predpisana bi bila najnižja temperatura, na kateri bi se lahko oblačila prala, itd. Sledilo bi se Priporočilom za prodajalne in njihove zaposlene ob epidemiji novega koronavirusa SARS-CoV-2, ki jih je izdal nacionalni inštitut za javno zdravje.[2]

Pripravila:
Nika Stroligo Urankar
Svetovalka Zagovornika III

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Dr. Neža Kogovšek Šalamon
Vodja oddelka za ugotavljanje
diskriminacije in zagovorništvo

Poslano:
- naslovniku (elektronska pošta),
- zbirka dok. gradiva.

V vednost:
- Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije, Vožarski pot 12, 1000 Ljubljana, gp.zirs@gov.si (po e-pošti)

[2] NIJZ, Priporočila za prodajalne in njihove zaposlene ob epidemiji novega koronavirusa SARS-CoV-2, URL: https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-prodajalne-in-njihove-zaposlene-ob-epidemiji-novega-koronavirusa-sars-cov-2.